

file:AMONOGRA.014

(2)DE ZAAK VAN NIVEAU VAN DE KOORDDANSER VAN GISTEREN

Het was in het jaar 1962. Ik woonde in lange Leidsedwardsstraat in een pand van Anton Kothuis. Hij had dat uit een erfenis toebedeeld gekregen. Het was een krakkekikkerig pandje, een door de gemeente Amsterdam, onbewoonbaar verklaarde woning. Bart Hughes en zijn vrouw Barbara woonden beneden en hadden een aparte voordeur. Netty en ik zaten op de eerste etage. Bart studeerde nog medicijnen en was daarnaast bezig met allerlei studies over leefgewoonten van reptielen en muizen. Ik voerde nog steeds strijd tegen het rokertje en had het pand omgedoopt in Hotel Little Lexinton.

Bart Hughes was zeer geïnteresseerd in het door mij, uit Zuid-Afrika (Durban), meegenomen medicijnmannenkistje. Ik vond het een prachtige gelegenheid tot confrontatie, hier was het punt van ontmoeting tussen een witte medicijnman en een zwarte mogelijk. Bart raakte helemaal in de ban van het magische kistje. Avonden lang filosofeerden wij er over onder het genot van een stickie marihuana. Bart stelde voor om samen op reis te gaan met het kistje om zodoende vanuit Durban te speuren naar de roots van het kistje. Wij wilden uitvinden waar het precies vandaan was gekomen en ambiëerden een ontmoeting met de oorspronkelijke eigenaar van de magische doos. Wanneer ik er nu over spreek moet ik er om lachen, maar in die tijd, begin jaren zestig, waren we van dromerige idealen bezeten. Het werkzame bestanddeel canabinoel in het stickie hielp daarbij een handje.

Bart Hughes was in de kringen van het Leidseplein algemeen als onze arts geaccepteerd en genoot een zekere achting. Bart was daarnaast een frenetieke vrouwenjager die er, om zo te zeggen, wel pap van lustte. Links en rechts was hij op de ver-siertoe. Dat deed hij met algehele instemming van Barbara zijn vrouw. Ze hadden daar als moderne intellectuelen afspraken over gemaakt om elkaar daarin vrij te laten. Barbara zelf ging ook met anderen naar bed, maar niet zo vaak als Bart.

Omdat Bart beneden mij woonde hadden we bijna dagelijks contact. Tijdens één van die ontmoetingen opperde ik, dat onze onderneming op zijn minst op de film zou moeten worden vastgelegd, want wie zou ons anders geloven als we tot resultaten zouden komen. Maar wie was er nu in staat dit te doen en toen rees bij ons de gedachte:

'Natuurlijk, dat is er maar één die dat goed kan. Louis van Gisteren...!'

Niemand anders dan hij was daarvoor de aangewezen persoon. Louis had al verschillende filmische wapenfelten op zijn naam staan. En ik herinnerde mij die indrukwekkende documentaire van hem die zich afspeelde in het toenmalige Biafra dat in een burgeroorlog was gewikkeld. In die film komt een fragment voor dat Louis een gevangen genomen neger interviewd. De zwarte gevangene werd door een vreemde blanke man met een vervaarlijk stemgebulder aan een kruisverhoor onderworpen. Het was een tragie comédie tussen de beul en het slachtoffer. Het was een griezelige vertoning en de kriebels gingen door mij heen toen ik er naar keek. De van doodsnood bevende zwarte, die gedwee alles over zich heen liet komen, hopen op een wonder de dans te ontspringen, misschien wel door die blanke bulderaar ter

wille te zijn, maar wel met www.iisg.nl/grootveld/ dat hij niet lang meer te leven had. Enig uitstel van executie genoot hij omdat er toevallig een filmer materiaal nodig had voor een indrukmakende documentaire. Johan van der Keuken was op dat moment de cameraman in dienst van Louis. Jaren later ontmoette ik hem tijdens de één of andere opening of expositie. Zo langs mijn neus weg vroeg ik hem of hij wist wat er daarna met die zwarte man, nadat hij door Louis onder handen was genomen gebeurd was.

'Ja... ach... je weet toch wel wat er met mensen daar gebeurd in die omstandigheden...!'

Het was een summier antwoord waarin alles besloten lag waarvoor Johan van der Keuken zich in diepste wezen schaamde.

In ons enthousiasme belden wij meteen Louis van Gisteren voor een afspraak en lichtte hem in waarom wij hem belden. Op zijn minst hadden wij gedacht:

'Ach... die man ziet ons niet staan, hij zal ons wel met een goedkope smoes het bos insturen om van ons geleuter af te zijn...!'

Die arrogantie waren we wel van hem gewend. Maar nee... hij vroeg of we meteen wilden langskomen en zo werden we door hem ontvangen.

We belden bij hem aan op de Kloveniersburgwal. Hij bulderde door de kleine trailies van de intercom bij de deur:

'Kom maar boven, loop even door, want ik lig ziek in bed...!'

Tijdens dat onderhoud, dat wederzijds genoeglijk verliep, vroeg Bart hem iets, wat in wezen niets met ons werkelijke bezoek van doen had. Hij vroeg aan Louis of hij er misschien voor kon zorgen dat wij lid werden van de artiesten-sociëteit De Kring. Bart en ik was al verscheidene malen de toegang geweigerd in de Kring, die toen als een burcht van vrijheid gedoodverfde tempel, waar de artistieke Nederlandse upper-ten zich onder het mom van liberaal anarchisme uitleefde. Talrijk waren de anecdotes die de ronde deden waartoe dit allemaal leidde. Daar kwam de hele na de oorlog losgeslagen, links van het midden georiënteerde schrijverscollectief, kunstschilders, dichters, beeldhouwers, kunst artiesten onder de noemer van degrote en kleine "X" en de journalistiek bijeen. Voor DEN Oorlog was dat toebedeeld aan de chique club, Arti et Amicitia. Maar die was gedurende de Duitse bezetting fout geweest, wat ondermeer de reden was voor het ontstaan van de Kring na de oorlog.

Eén van de anecdotes van de Kring behelsde, dat het daar was, dat de immer achter zijn penis aandravende Harry de Neus, zich door Liedje Potje Plak, de hogere kunst van het verfijnde erotische genoegen, in eindeloze sessies heeft laten onderwijzen. De Kring speelde bij ons jongeren sterk tot de verbeelding. Bart en ik meenden dat daar alles voor het grijpen aanwezig was om in het bed te geraken. Oudere geraffineerde artiestes van het toneel en piepjonge meiden waren er als voor het oprapen beschikbaar. Maar telkens als we het probeerden, lukte ons maar niet om tot voorbij de portier te komen om tot dat Walhalla door te dringen.

Louis hees zich een beetje omhoog in zijn bed, schraapte omstandig zijn keel, nam bedachtzaam een slok water en gaf toen pas antwoord op de vraag van Bart.

'Ja kijk... als het aan mij lag geen enkel bezwaar, maar ik

kan je daarmee niet helpen www.issg.nl/grootveld/ zelf geeneens lid van de kring en kan je dus niet voordragen voor de ballotage-commissie...!

We hadden pech gehad, ook Louis kon ons niet over de drempel van de Kring helpen. Maar Louis was nog niet uitgesproken. Wij vroegen er niet om, maar hij vervolgde zijn betoog met een larmoyant verhaal wat moest invullen waarom hij geen lid van De Kring was.

'Kijk het zit zo...! In de oorlog heb ik ^{een} Jood van het leven beroofd. Het was een noodzaak, in dienst van het verzet en ik werd aangewezen om het vonnis uit te voeren. Ik ben daarvoor tijdens de oorlog gestraft geworden en na de oorlog gerehabiliteerd. Maar er zijn mensen die dat niet willen geloven en verschillende van die mensen hebben nu eenmaal een stem in het kapittel binnen de leden van de Kring...!'

Nou had ik weleens iets horen fluisteren over het één of ander, met betrekking tot dat verhaal, maar ja, ik had de oorlog wel meegemaakt als kind en er was soms luchtalarm en daar waren we als de dood zo bang voor, vooral voor dat afweergeschut wat zo tekeer kon gaan en het laatste jaar was er bijna geen eten meer. Pas na de oorlog begrepen we dat er ook zoiets als verzet geweest was met jonge mensen die hun leven in de waagschaal hadden gesteld en gewapenderhand acties hadden ondernomen tegen de bezetters, de Moffen en de verraders. Er waren veel verhalen die de ronde deden en zo zou er ook in de Beethovenstraat, waar Louis tijdens de oorlog woonde iets hebben plaatsgevonden.

De Beethovenstraat was en is nog steeds een chique straat. Hij werd in de twintiger dertiger jaren gebouwd en al ras werd het voor de oorlog bewoond door rijke Duitse vluchtelingen, over het algemeen Joodse mensen. Woningnood was er niet voor de oorlog, integendeel de huiseigenaren deden alle moeite om hun woningen aan de man te brengen. Voor het begin van de oorlog met Duitsland waren de rijkste al weer verder gevlucht. Naarmate de Duitsers meer grip op de bevolking kreeg tijdens de bezetting werden de rijke Joden weggevoerd naar de kampen. Zo kon het dat de jonge man Louis van Gisteren, zoon van een bekende toneelspeler met zijn zuster Josephine op stand konden wonen. Louis werkte als handige electriciën in de Stadsschouwburg. Veel zal hij niet verdiend hebben de lonen van jonge mensen was in die tijd zo op of om f 15,- tot f 25,- per week. Zeker geen vetpot.

Ik vertel dit nou zo en je moet het zien als een hypothese. Ik probeer me in te leven in de situatie die zich als zodanig zou kunnen hebben voorgedaan met alle informatie waarover ik nu beschik en menende de karakterstructuur van Bulle Bas van Gisteren in al zijn brutaliserende kwaliteit min of meer te kennen.

Zo ontstond er in de oorlog voor menigeen een welkome bijverdiensite in de vorm van het verborgen houden van onderduikers, en zo geschiedde.

Rijke Joodse onderduikers beschikten altijd over voldoende contanten. Soms in de vorm van geld maar in de meeste in de gevallen in de vorm van juwelen en diamanten. Dat waren zaken waarvan je zeker wist, dat ze punt één, gemakkelijk te verstoppen waren en altijd geruild konden worden voor alle andere noodzaken die zich op een vlucht kunnen voordoen. De onder-

duikers waren aan hun beschermers overgeleverd en het zal best wel eens zijn voorgekomen dat er zich gevaarlijke situaties hebben voorgedaan en dat er noodgedwongen iemand om zeep is gebracht tot nut van het algemeen. Nu hedentendage verwijt ik mezelf in 1962 niet dieper op het door Louis aangesneden onderwerp te zijn doorgegaan. Hij die zichzelf bij herhaling openlijk etaleerde als de man van één van de zes miljoen. Want sindsdien provoceert hij met de regelmaat van een klok zijn oorlogs(mis)daad. In 1982 schrijft van Dis in een recentie over een vrouw die het over de Beethovenstraat heeft, waar ze tijdens de oorlog gewoond had, daar was een moord gepleegd. Weer later ventileert Louis dat hij er een film over gaat maken met de titel:

'Het vliegtuig naar Zagreb vertrekt niet...!'

Nu het Parool in 1990 met het verhaal op de proppen komt, wordt het door Louis afgedaan met:

'Een propagandastunt, in een poging de opiaag te verhogen...!'

Wonderlijk is wel dat het pand aan de Kloveniersburgwal door ingrijpende interne verbouwingen als het ware is herschapen in een woon-en werkhuis van grootse allure. Is er ooit weleens navorsing gepieegd waar het geld daarvoor vandaan kwam...?

Louis gaat door en begint een proces wegens smaad tegen de schrijver (of raad van journalistiek) op grond van het feit dat er in de artikelen over hem gesproken wordt als was het een roofmoord. In juli 1991 dient de zaak. Inmiddels wordt de versie van het verhaal nog eens uitgebreid herhaald en is er nu ook sprake van een tweede slachtoffer, ook een jood. Die bij vergissing het kopje thee of koffie van Oetinger heeft opgedronken bij het ontbijt, omdat hij op de verkeerde plaats aan tafel plaats had genomen. Dien lijk is in stukken gesneden overgebracht naar de Stadsschouwburg en daar in de verwarmingsketels opgestookt. Het zou mij niks verwonderen als er in de nabije toekomst nog meer slachtoffers naar de oppervlakte van de publiciteit komen drijven. Louis van Gisteren was in de oorlog voor zichzelf begonnen met de Endlösung.

Wat is de drijfveer van dit soort gewelddadigheden...? Angst, niets anders dan angst...! Zijn vriend, de Hoogleraar in de psychologie Piet Vroon verklaarde het zo duidelijk in zijn interessante betoog in het programma "Zomergasten", dat op 30 juni 1991 door de V.P.R.O. werd uitgezonden. Peter van Inghen maakte in deze uitzending gewag van de link tussen Louis van Gisteren en zijn gast Piet Vroon.

Professor Vroon probeerde een lans te breken voor zijn vriend van Gisteren, die nu volgens hem door een platvloerse roddel stuk gemaakt wordt.

Nou vind ik het niet vreemd dat Piet Vroon die al jarenlang bevriend is met Louis, sterk onder de invloed staat van het fenomeen van Gasteren. Ikzelf heb ook bewondering gekoesterd in mijn eerste contacten met het Leidseplein gebeuren i.v.m. het verschijnsel van Gasteren. Pas later heb ik het fakerige gedoe van hem pas doorgekregen. Het theatrale gesjoemel met de werkelijkheid wanneer het zijn elgen bedoelingen betrof. Het gemarchandeer met de feitelijke doodsoorzaak van Hans van Sweeden. Wat er met Hans een dag of twee dagen voorafgaande aan zijn zelfmoord met hem was gebeurd. Ik heb Louis er uitvoerig op gewezen, dat Hans met Bart Hughes een ... sessie hadden gedaan, waarvan bekend was dat na het gebruik soms

suïcidale neigingen optraden. Het werd door Louis genegeerd, deze versie verstoorde zijn visie op de rol die hij Hans in zijn film had toebedeeld. Ja... de Heer van Gisteren is uiterst bekwaam in het bespelen van sentimenten van derden om zijn elgen doelstellingen te bereiken. Het is hem dan ook met de paplepel van huis uit ingelepeld. Door deze persoonlijke ervaring met hem, acht ik hem tot alles in staat, om een in zijn hoofd onstane visie met geweld te forceren, met gebruik making van alle daartoe mogelijke middelen.

De uitzending van Zomergasten is natuurlijk opgenomen nog voordat het Parool met een tweede slachtoffer van het Beethovenstraat-gebeuren naar buiten kwam, maar wel meesterlijk getimed vlak voor de uitspraak voor het geding wat Louis tegen het Parool heeft aangespannen. Die tweede dode is een streep door de rekening, maar waarom niet een televisie debat onder leiding van drie geslepen journalisten...! Jan Vrijman, Icha Meier en Hans Knoop aan de ene kant en Louis van Gisteren aan de ander kant bijgestaan door psycholoog Professor Piet Vroon en Meester Moskowitz. Voor Simon Wiesenthal is deze zaak te klein, die doet alleen maar het grote werk, maar misschien kan Julius Vischjager er op uitgestuurd worden om een kijkje te nemen in zijn archief. Ik voorzie een enorme kijkdichtheid voor dit minidrama. De slag in de kranten is door het Parool verloren, het is geen scoop geworden in de betekenis van het woord. Bijna geen enkele andere krant heeft het durven wagen zich grootsscheeps in deze onverkwikkelijkheid te mengen. De kranten hebben afgedaan en vervullen in ons bestel alleen nog maar een bijrol. Deze zaak moet voor de televisie; het is een thriller van formaat en verdiend breed te worden uigemeten op het kleine kleurenscherm.

De hoofdrol van schurk en held, is de man van Gisteren, die willens en wetens op het koord van geliefd en gevreesd wil dansen. Is hij slachtoffer van de angst om vergeten te worden...? Voor mij blijft het een zaak van niveau en ik ben uitermate nieuwsgierig en wacht met onverholven aandacht naar de verdere ontwikkelingen.